

אור זרוע סי' קח

דלהני דהכא תמיהני אם האכלת איסור קודם לענין פקוח נפש מאיסור שבת אף על פי שזה איסור לאו וזה איסור סקילה, דאף על גב דלענין חולה שנינו (יומא פג, א) שמאכילין אותו אתה הקל וטבל ונבילה מאכילין אותו נבילה היינו ודאי כשבא לאכול איסור הקל מאכילין אותו, אבל כשיכול לאכול היתר יכול להיות שמוטב שיחללו השבת כיון שניתן לידחות מפני פקוח נפש ויאכילוהו היתר משיאכילוהו איסור אף על פי שהוא איסור לאו כיון (שתקנה) [שתקלה] מגונה היא, והא אין הקדוש ברוך הוא מביא תקלה על ידי צדיקים באכילת איסור (תולין ז, א) ומביא תקלה על ידן באיסור סקילה, כדאשכחן ברבי ישמעאל שקרא והטה (יב, ב) וביהודה בן טבאי שהרג עד זומם (מכות ה, ב). ואמרין בירושלמי (ע"י שביעית פ"ד ה"ב) ר' זעירא הוה מחייט גבי גוי¹¹ אמר ליה ואי בעית מיקטל קטול דנבילה לא בעינא מיכליה¹².

והרי שאכילה אסורה חמורה להם ביותר וראוי למסור להם בעצמם¹³ על כך, אם לא תאמר שבשעת השמד ברבים¹⁴ והשוואל הרי זה שופך דמים¹⁵, ואפילו ביום שיני אי

ירושלמי שביעית פ"ד ה"ב מצווין על קידוש השם. ס"ר' אבא בר זמינא הוה מחייט גבי חד¹⁶ ארמאי ברומי אייתי ליה בשר דנבילה אמר ליה אכול. אמר ליה לינא אכיל. אמר ליה אכול דלכן אנא קטילנא לך. אמר ליה אין בעית¹⁷ מיקטל קטול דאנא לינא מיכל בשר דנבילה. אמר ליה¹⁸ מהן מודע לך דאילו אכלת הוינא קטיל לך או יהודי יהודי או ארמאי ארמאי. אמר ר' מנא אילו הוה ר' אבא בר זמינא שמע מיליהון¹⁹ דרבנן (מיכל) [מיזל] הוה.

קרבו העדה

דמו, ואם גוי גוי: שמע מיליהון דרבנן. שהתירו צא"ר המלוות לעצור ואל יהרג צנעא, היה אוכל:

אבן ישראל ח"א הלכות יסודי התורה - הערה

(* ע"י בש"ך יור"ד סי' קנ"ז ס"ק א' שכתב כן בשם הרמב"ן, ולכאורה צ"ע מהא דכתב הרמב"ן בשבת דף מ"ט ע"א שכתב שם מפורש דרשאי ליהרג וכדעת התוס' והרא"ש וצ"ע.

ונראה לומר דדעת הרמב"ן דס"ל לחלק, דלהניח עצמו ליהרג ע"י עכרים שרי, אבל שהוא יהרג את עצמו זה אסור, ולזה הוא דהביא הרמב"ן קרא דואך את דמכם לגפשותיכם אדרוש וכ"ו דלא כהש"ך שם דהשוה דעת הרמב"ן לשי' הרמב"ם.

עבודה זרה כז

עניין: להחמיר על עצמו
להיהרג בשאר מצוות

רמב"ם פ"ה מהלכות יסודי התורה

א כל [א] בית ישראל מצווין על קדוש השם הגדול הזה שנאמר ונקדשתי בתוך בני ישראל. ומוזהרין שלא לחללו שנאמר ולא תחללו את שם קדשי. כיצד כשיעמוד עובד כוכבים ויאנוס את ישראל לעבור על אחת מכל מצוות האמורות בתורה או יהרגו יעבור ואל יהרג שנאמר במצות אשר יעשה אותם האדם וחי בהם. וחי בהם ולא שימות בהם. ואם מת ולא עבר הרי זה מתחייב בנפשו: ב במה דברים

רמב"ן מלחמות סנהדרין דף עז

דודאי לא הוה קטיל נפשיה אי לאו דינא הוה שהרי מקרא נזכר ואומר (בראשית ט, ה) ואף את דמכם לנפשותיכם אדרוש מיד נפשותיכם אדרוש את דמכם (צ"ק נא:). וכל חכמי ישראל הנהיגים על קדושת השם, בשעת הגזירה אי נמי צפרהסא היא. וכן אמרו בירושלמי (סנהדרין פ"ג ה"ה) אלו שמע רצי אצא למליהון דרבנן דאמרי יעצור ואל יהרג הוה אזיל ליה ושם אמרו ר' זונא זעירא חמוניה פרי חורי חמרא צצתא¹⁰ חלמא לא הוו מסרי נפשיהו לקטלא צלפנים משורת הדין ולא שמענו מדת חסידות לחולה של סכנה שלא יחללו עליו את השבת אלא המזון משוכח והמונע עצמו מתחייב בנפשו.

רמב"ן שבת מט.

ותבטל מאליה²¹. דאף על פי שהיה מניחן, שמא היה סבור שלא יראהו אדם, או שהיה מוסר עצמו למיתה שלא לבטל מעליו מלכות שמים, ורשאי הוא בכך ואינו כמתחייב בנפשו. אף על פי שאמרו²² יבטל ואל יהרג, שכל מצוה שהחזיקו בה ישראל בשעת השמד נוטלין עליה שכר הרבה ועדיין מוחזקת בידם²³. [ואמרו בהגדה בבראשית רבה²⁴ מה לך יוצא ליסקל על שמלתי את בני, מה לך יוצא ליצלב על שנטלתי את הלולב וכו', וכן מצינו בדניאל שמסר עצמו למיתה על התפלה שהוא מצות עשה דרבנן].